

"Olaylar"ın AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun Ədəbi Tədqiqat Bölməsinin aparıcı elmi işçisi fil.d.ə, dosent Elmar Qaragözovun moderatorluğu ilə "Ədəbiyyat söhbətləri" adlı yeni layihəsinin növbəti qonağı yazıçı, Medianın İnkişafı Agentliyinin İcraçı direktorunun müavini, əməkdar jurnalist Natiq Məmmədli.

Ədəbiyyat söhbətləri

ləhlükəli insandır.

E. Q. - Siz yazıcının ölümündən bəhs etdiniz. Rəşad Bərtin fikrinə görə müəllifin ölümü gerçəkləşməlidir ki, əsər yaşasın. Sizcə müəllifin ölümü lazımdır, yoxsa müəllifin əsərə müdaxiləsi qəlməlidir?

etməyə məcbur ediblər.

N.M. - Mənim praktikamda bir dəfə belə bir hadisə olub. İlk hekayələrimdən olan "Mənim birincini yalnızım" əsərində sonluq çox ümidsiz başa çatdı. Mənim ədəbi zövqümü çox yüksək qiymətləndirəydim bir dostum bu hekayə-

ləcək, lazım olan mesajı verəcək.

E.Q. - Yeni İncildə insan üçün əmr olan "Sev" sizin oxucularınız üçün bir mesajdır.

N.M. - Bəli.

E.Q. - "Körpüdə ümid" romanınız uşaq və Pirdəli obrazlarını özündə qurulub. Bu obrazların hər ikisinin ürəyi də, dünyası da təmiz olduğundan onlar kimsənin görmədiyini

edərək yaşayırlar. Bizim kimi yaşamaayanlara, düşünməyənlərə dəli deyirik. Pirdəli kimi insanlar isə təhləşsürün əmrləri ilə yaşayırlar, şüuru inkar edirlər. Təhləşsür bədi yaradıcılıqda çox zaman yazıcının özündən asılı olmaqdan da üzə çıxır, yaşama haqqı qazanır. Sizcə, hansı əsərinizdə birbaşa təhləşsürdən gələn məqamlar var?

N.M. - Mən roman kimi iri janrdə işləyəndə çox dəqiq kompozisiya ilə işləyirəm. Bir neçə, fərqli istiqamətlərdə plan qururam. Nəhayət birinin üzərində dayanıram. Oxucunu fərqli kompozisiyalarla sevincirmək xoşuma gəlir. Çalışıram ki, əsərlərim bir-birini təkrarlama-sın. Ümumiyyətlə, yaradıcı insan özünü təkrar edərsə o dayanmalıdır. Biz istehsalatla məşğul oluruq. Mənim öncəki romanlarımda dediyim sözü hələ hazırda yazdığım romanda da eyni şəkildə deməyənə nə gərək var? Bu mənim qənaətim, yaşımaşamdır.

E.Q. - "Şuşa dumanı" hekayənizdən danışaq. Bu hekayə həsrətli tam fərqli ifadəsindir. Bu hekayədə işğaldan olan Şuşa təsvir olunub və bu gün artıq Şuşa azaddır. Amma biz o keçmiş, ağır duyğuları da yaddaşda yazmalıyıq ki, hansı yolları, savaşırdan keçib bu günkü günümüzdə gəlməmiş, qalıb olmuşuq, zəfər qazanmışıq.

N.M. - Mənim üçün iki mövzu var ki, mən o mövzularda yazmaq, danışmaq sevmirəm. Mənim üçün çətinlik, qəhərlənə bilərəm. Bu mövzulardan biri də Şuşa, Qarabağ mövzusu. Mən bu hekayəni Şuşanın azad olunmasından beş il əvvəl yazmışam. Bu sanki mənə diqtə olunmuş bir hekayədir. Mən çox şadam ki, bu hekayəni yazmışam. Duman elementi isə mənim bütün əsərlərimdən keçir. Mən ölürəm dumanıdan ötür, çox sevirmə dumanı. Mənim pyeslərimin heç biri səhnəyə qoyulmayıb, ancaq çap olunub. "Dumanı bürünmüş" adlı pyesim absurd teatr estetikasında yazılmış pyes olmalıdır. Bu pyes Şuşanın azad olunmasından yeddi-sekiz il əvvəl yazılıb. Orada da insanların Qalaya - Şuşaya qayıtmaq istəyirlər. Həmin insanlar qalalarını itirdikləri üçün özərləri də itiriblər. Qalaya qayıtmaq istəyən insanlar ora dumanıya qayıdırlar. Duman ümumiyyətlə mənim çox sevdiyim bir elementdir. Bu element mənim çox kəməyimə gəlir. Ədəbiyyatda duman elementi çox işlənilir. Kəlfənin əsərlərində Prağa dumanı var, rus ədəbiyyatında Peterburq dumanı var, ingilis ədəbiyyatında London dumanı var. Mənim ən çox sevdiyim duman öz dumanımdır, Şuşa dumanıdır. Bu dumanın yaradıcı gücü digər dumanlardan heç də az deyil.

E.Q. - İndi Şuşa azad olub. Artıq həsrət sona yetib. İndi Şuşa haqqında yeni bir əsər yazsanız Şuşa dumanı bu dəfə orada hansı mənanı daşıyacaq?

ardı sah: 17

Yaradıcı insan özünü təkrar edərsə o dayanmalıdır

Natiq Məmmədli: "Müstəqillik dövrü Azərbaycan yazıçısının yaranmaqda olan obrazı hələ ki sovet yazıçısı obrazına udurur"

E.Q. - Natiq müəllim, müsahibəməzə belə bir sualla başlamaq istəyirəm. Siz nə zaman hiss etdiniz ki, yazmaya bilirsiniz?

N.M. - Bunu mən hər gün hiss edirəm. Bu hissin mənə nə zaman yarandığını deyə bilməyirəm. Ağlım kasandan həmişə yazmağa ehtiyac hiss etmişəm.

E.Q. - Yazmaq Sizin üçün bir ehtiyacdır.

N.M. - Bəli, əlbəttə.

E.Q. - Siz deyirsiniz ki, mənim qəhrəmanım mənim oxucumdur. Bəs Sizin antiqəhrəmanınız kimdir?

N.M. - Elə antiqəhrəman da mənim oxucumdur. Oxucunun biganə olanı mənim antiqəhrəmanımdır. Mən "Sev" romanında yazıcının necə öldürülməsi haqqında yazmışam. Bu fiziki cəhətdən öldürmək deyil. Yazıcının əsərinə oxumuram, kitabını elinə götürmüşsən və bununla o yazıcını görməzdən gəlirsən. Bu yazıcının ölümü üçün kifayət edir. Bu baxımdan antiqəhrəman mənim üçün biganə insandır, tələbəyə yox hər şeyə biganə olan insan.

E.Q. - Yeni ən böyük cəza la-qeydlidir?

N.M. - Ətrafdə baş verən hər bir şeyə biganə olan insan bir vətəndaş kimi də, oxucu kimi də ən

N.M. - Biz XXI əsr romanından danışırıqsa mən konkret məşğul olduğum proza istiqaməti ilə bağlı fikrimi dəyərləndirə bilərəm. XXI əsrin qarışıq, mənəxolik bir xüsusiyyəti var. Orada müəllifin görünməsi yaxud görünməməsi prinsipial əhəmiyyət kəsb etmir. Bu kontekstdən asılıdır. Yeni müəllif orada Dostoyevskinin polifoniyasını da yada bilər. Yaxud müəllif orada özünün dünyagörüşünü daha qabarıq formada da verə bilər. Əsas odur ki, danışdığı hekayəti maraqlı çaldıra bilsin. Yeni XXI əsrin oxucusu, insanı üçün sənin yazdıqların bir maraqlı kəşf edə bilsin. Onlar orada özlərini görə bilsinlər.

E.Q. - Zamanın nəbzini tutmaq lazımdır.

N.M. - Xüsusən indiki şəraitdə zamanın nəbzini tutmaq tərkətinq məsələsi deyil. Bütün sahələr üçün zamanın nəbzini tutmaq vacib məsələdir.

E.Q. - Yazıçı ilə oxucunun münasibəti monoloq şəklində olmalıdır yoxsa dialoq? Çünki oxucu ilə dialoqda yazıçı üçün problem yaranır. Ədəbiyyatda elə məqamlar olub ki, oxucular müəllifin əsərin sonluğunu dəyişməyə yaxud ölümünü planlaşdırırdı qəhrəmanı növbəti etapda sağ-salamat təsvir

ni oxuyandan sonra dedi ki, insan həyatı onsuz da çox qaralıq, ümidsiz nüanslarla doludur. Bir tərəfdən də sən niyə ümidsizliyi qatılaşdırırsan? Sonluğu dəyişsən yaxşı olar. Mənə onun fikri çox təsir etdi. Hekayənin sonluğunu dəyişdim, hekayə oldu novella. Özümün də çox xoşuma gəldi. Ümumiyyətlə, düşüncəm ki, incəsənət digər növlərinin o cümlədən, ədəbiyyatın motivasiya öhdəliyi yoxdur. Amma mən yazıçı kimi hesab edirəm ki, insanlara ümid vermək, onları motivasiya etmək mənim öhdəliyimdir. İnsanları ruh-dən salmaq lazım deyil. Ruhdan salmaq üçün onsuz da dünyada kifayət qədər məqamlar var.

E.Q. - Yeni ədəbiyyat insanı yaşamağa, yaratmağa ilhamlandırmalıdır.

N.M. - Ədəbiyyat insanı həyatın qədri bilməyə çağırır, insana insan kimi əsas missiyanı xatırlatmalıdır.

E.Q. - Sizin romanlarınızdan biri "Sev" adlanır. SEV-oxuculara ünvanlanan bu nida əmrdir, xahişdir yoxsa son ümidsizdir?

N.M. - "Sev" nidası Allahın göndərdiyi İncilin ilk kanonlarından biridir. Mən bu sözün cazibəsi haqqında çox fikirləşmişəm. Düşünürəm ki, bu nida dünyamızı xilas edən bir modeldir. Məhz bu sözün işığında belə bir roman yarandı. Əksər hallarda mən əsəri yazıram, adı sonradan əsərin öz mahiyyətindən doğur. Bu dəfə isə ilk olaraq romanın adı yarandı. Mən fikirləşirdim ki, sevgi haqqında bir əsər yazım. Lakin "Sev" romanı yalnız sevgidən bəhs edən roman deyil.

E.Q. - "Sev" sadə sevgi hekayəti deyil, çoxqatlı, polifonik bir əsərdir.

N.M. - Bəli. Mən bu romanla İncilin məlum mesajını bir daha xatırlatmaq istəyirdim. Düşündüm ki, bu roman oxundanda, xüsusən də nə vaxtsa tərcümə perspektivə olsaydı insanlar bu ilahi kəlamatı tanış gə-

görür, eşitmədiyini eşidirlər. İnsan o təmizliyə sahib olmaq, qeybə əlaqə qurmaq üçün uşaq kimi qalmalıdır yaxud dəli olmalıdır?

N.M. - O uşağın göstərdiyi, Pirdəlinin göstərdiyi istiqamətlə gətsək yaxşı olar.

E.Q. - Yeni təmizlənsək, o saflığı özümüdə qaytarsaq bəlkə da biz də o telepatiyaya sahib ola bilərik, ruhumuz təmizlənər.

N.M. - Ruhumuz onsuz da təmizdir. Allah ruhumuzu bizə çirklənmiş formada verməyib. Onu təmiz saxlamaq, ruhun təmiz işığında dünyaya baxmaq lazımdır. Özümüzü məişət problemləri ilə yükləyib, ruhumuzu çirkləndirib öz həyatımızı da, başqalarının da həyatını ağırlaşdırmaq nə mənası var. Pirdəli çox ağıllı bir adamdır. O, Azərbaycan ədəbiyyatının özünəqədərki dahi obrazlarından fərqlənir. O, əslində dahi deyil. Bizim ədəbiyyatın digər dəlilləri də əslində dahi deyillər. Sadəcə olaraq Pirdəli elə heqiqətləri deyir ki, onu hamı görür amma etiraf etmir. O özü də bunu dahi ilə etiraf etmir. Çünki əsərdə onlar üç gecə pırın başına dolanırlar. Həmin zaman danışan onların dahi olmur, onların ürəkləri fəqat danışır. Mənim əsərdə veriyim mesaj ondan ibarətdir ki, insanların ürəklərindən keçənləri dilləri ifadə edə bilsin.

E.Q. - Məşhur psixiatrımız rəhmətlik Ağabəy Sultanov bir müsahibəsində ağıllı problemi olan insan haqqında demişdir ki, bəlkə də dəll olan bizi onlar deyil. Yeni bəxş bucağından çox şey asılıdır. Yeni Pirdəlini digər insanlar dahi olaraq gördüyü kimi, o da ətrafındakıları dahi hesab edir. Bu fəhəməyə çirkləndirilib və başqa ələmlər çıxışımız bağlanır. Bizi şüurmuz idarə edir, cəmiyyətin qanunlarına əməl

avvalı səh: 15

N.M. - Hal-hazırda yeni bir roman üzərində işləyirəm. Bu roman Qarabağ müharibəsinə həsr edilmiş. Amma mən bu mövzunu özünəməxsus şəkildə, öz duyduğum müharibə kimi işləyirəm. Bu romanımda da qala mövzusu-na toxunmuşam.

E.Q. - Maraqlı ifadə istədiyiniz: "öz duyduğum müharibə kimi". Yəni bu müharibəni öz daxil aləminizdən keçirib tam fərqli şəkildə ifadə etmək istəyirsiniz.

Ədəbiyyat söhbətləri

N.M. - Bəli.

E.Q. - Sizin "Körpüdə ümid" əsərinizdə belə bir məqam var: insanın adı onun taleyidir. Sizin əsərlərinizin adları onların taleyini müəyyən edə bildirmi? "Sev" sevidimi, "Körpüdə ümid" kimin üçüncü ümid, qurtuluş oldu mu?

N.M. - Bizdə təəssüf ki, Lermontovun o məşhur şeirində olduğu kimi yanaşılır hər şeyə. Həmin şeirdə deyilir: "Olvida mündirə baş öyən nesil". Bizdə də daha çox "mündirə" haqqında fikir bildirirlər, nəinki əsərin özünün mahiyyəti haqqında.

E.Q. - Yeni əsər haqqında fikir bildiriləndə müəllifin statusu əsərin məğzindən, keyfiyyətindən daha önəmli mövqedə olur.

N.M. - Məsələn mənim romanım haqqında yazılan məqalələrin həcmi romanın öz həcmindən çox üstündür. Lakin bu məqalələr içində mən romanım haqqında ciddi bir təpəyə rast gəlmədim. Mən ümumiyyətlə bizim ədəbi təpədə mövqeyimi "Sev" romanımda ifadə etmişəm. Əsərimin sevilməsi üçün mən əlimdən gələni etməmişəm. Yeni yalnız əsəri yazmaqla kifayətlənmişəm. Onun təbliği üçün də imkanım daxilində müəyyən addımlar atmışam. Mən düşünürəm ki, bizdə minlərlə, on minlərlə oxucunun sevgisini hiss edənlər yazıçı mövcuddur. Bəlkə bu nə vaxtsa olub. Amma indi müasir ədəbiyyatda belə yazıcının olduğunu düşünürəm.

E.Q. - Bu tendensiya zamanla bağlıdır? Çünki günümüzdə kitabdan, ədəbiyyatdan da-

ha çox texnologiya, sosial şəbəkələr maraqlıdır. Sizcə də bu vəziyyət ancaq zamanın tələbindən doğur, yoxsa yazıçıların da oxucuya özlərini yetərlən təqdim edə bilmirlər?

N.M. - Zamanla bağlı deyil. Çünki o sosial şəbəkələrin icad olunduğu ölkələrdə iri həcmli, böyük tirajlı romanlar çap olunur,

E.Q. - Ədəbiyyatın təqdimində jurnalistikanın roluna da toxunmuşuq yerinə düşürdük.

N.M. - Ədəbiyyatımız və jurnalistikamız bir-biri ilə harmonik şəkildə əlaqədədir. Onların arasında prinsipial sərhəd görmürəm. Jurnalist əgər maraqlı publisistika ilə məşğul olursa və bu işi görəndə ondan zövq alarsa o ələ artıq ədəbiyyatın sərhəddində dayanır. Yaxud yazıçı, şair öz fikrini publisistika da ifadə edərsə o da gəlib jurnalistikaşın sərhəddində dayanır. Bizim ənənə-

N.M. - Mən daha çox oxucuya birinci şəxsin təkiyə söhbət etməyi xoşlayıram. Söhbət etmək mənə daha rahat və cazibə gəlir. "Sev" romanında bu üslubu sevirəm.

E.Q. - "Sev" romanında şüursuz, postmodernizmdən gələn məqamlar da var. Sizin yazıçı kimi postmodernə münasibətiniz də maraqlıdır.

N.M. - Postmodern ədəbiyyatıma gələndə bizim ədəbi mühit hələ sovet realizminin təsirlərindən qurtulmamışdı, kənd-şəhər nəsr bölgüsü hələ də aktual idi. Postmodernizmi bizi həqiqətə yaxınlaşdırırdı. Mənim düşüncəmə görə postmodernizmi dünyanı daha maraqlı rəqərsən dərk etmək üçün yazıçıya unikal fürsətlər verir. Klşelərdən, doqmalardan kənər bir düşüncə tərzini aşılayır. Mən postmodernist yazıçı olduğumu iddia etmirəm, lakin bu düşüncə tərzinin elementlərini çox sevirəm. Postmodernizmi mənim üçün düşüncəmi azad ifadə etməyin metodlarından biridir.

E.Q. - Bir qədər də yazıçı brendi haqqında danışaq. Müasir dövrdə şəxsi brendlərin yaranması və yaradılması gündəmədir. Daha öncələr bizim cəmiyyətimizdə yazıçı ictimai brend olaraq - sovet yazıçıları olaraq gündəmə gəlirdi. Xaricdə mövcud olan yazıçı brendinin yaradılma yolları bizim ədəbi mühitə, mənasızlaşdırılmış uyğun gəlməyib. Bizim ədəbi mühitimizdə yeni milli yazıçı brendini yaratmaq üçün hansı məqamları nəzərə almaq lazımdır?

N.M. - Müstəqillik dövrü Azərbaycan yazıcısının yaranmaqla olan obrazı hələ ki sovet yazıçısı obrazına udulur. Bu obrazın necə formalaşacağına zaman göstərəcəkdir. Mənzərə balans dəyişəcək, milli yazıçı brendi, obrazı sovet yazıçısı obrazını üstələyəcək. Bu çox prinsipial məsələdir. Bu ədəbiyyatımızda, ictimai fikrimizdə böyük sığırçısı ola bilər.

E.Q. - Natiq Məmmədlinin "Sev" əmrli ilə "Körpüdə ümid"lərinin məhrum olmaqla qurtulan oxucusuna sözü nədir?

N.M. - Kitabların uzaqlaşması fəsadın çox böyük ola bilər. Mən yaşadığım Şərifzadə küçəsində, Sabir Əhmədlinin evinin qarşısında da bir qəzet köşkü var idi. Arada onun ətrafına yığılıb söhbət edərdik. Bir gün o köşkü götürüldü və onun yeri boş qaldı. Mən o zaman "Qəzet köşkünün yerində qalan boşluq" sarılovlı bir yazıçıydım. Kitabdan qopmaq, uzaqlaşmaq lazımdır deyil. Mütaliəni həyat tərzinə çevirməyə lazımdır. Həyat tərzinə çevirməyə onun yerinə bir boşluq yaranacaq və bu boşluq gərəksiz informasiyalarla doluracaq. Kitabı və onu yaradan, xüsusən ona dilində yaranan insan sevmək və onlara dəyər vermək lazımdır.

E.Q. - Natiq müəllim, oxucularınıza Qarabağ, Vətən müharibəsi haqqında yeni, fərqli rəqərsən romanınızdı yolda olmasa ilə bağlı anonsu, müjdəsi ekrankızlıqla olaraq "Ədəbiyyat söhbətləri" vasitəsilə çatdırırdınız və maraqlı, ahaletli müşahidə üçün təşəkkür edirdim.

N.M. - Samimi "Ədəbiyyat söhbəti" alırdı. Təşəkkür edirəm.

Yaradıcı insan özünü təkrar edirsə o dayanmalıdır

Natiq Məmmədli: "Müstəqillik dövrü Azərbaycan yazıcısının yaranmaqla olan obrazı hələ ki sovet yazıçısı obrazına udulur"

N.M. - Hesab edirəm ki, bizim ələ vacib mövzularımız var ki, orada bədii dəyəri aşağı olan mətnlər üstünlük təşkil edir. Bunlardan biri də vətənpərvərlik mövzudur. Vətənpərvərlik mövzusunda yazmaq üçün vətənpərvərliyi ədəbiyyat dili ilə ifadə etmək üçün tək istedad kifayət etmir. İntellekt və o duyğunu yaşadığını kimi oxucuya yansıtmək lazımdır. Pafosdan qaçaraq vətənpərvərliyi yazmaq lazımdır. O zaman bu ədəbiyyatın süzgecindən keçən bir vətən olur. Mən müharibə mövzusunda, Qarabağ müharibəsinə böyük ədəbiyyatın toxunduğu məqamlar prizmasından baxıram və üzərində işlədiyim roman da məhz belə bir roman olacaq.

E.Q. - Bizim indiki dövrdə bu cür əsərlərə çox ehtiyacımız var. Bizim Vətən müharibəmizi də, zəfərlərimizi də, qəhrəmanlarımızı da dünyaya çıxara biləcək əsərlərə ehtiyac var. Böyük Vətən müharibəsinə həsr edilmiş sovet ədəbiyyatı nümunələrinə bənzər realist patriotik əsərlər də olmalıdır. Lakin bu gün XXI əsrin oxucusuna kitab etmək üçün bir qədər fərqli ifadə tərzindən istifadə etmək lazımdır.

alınır, oxunur. Mütaliə mədəniyyətinə texnologiyanın inkişafı heç bir təsir göstərmir. Məsələn indi mənim yeni bir mütaliə verdiyim formalaşmış. Səsli, audiokitabları mütaliə edirəm. Məsələn Çingiz Aytmatovun oxuduğu romanını indi yeni tərdə mütaliə edirəm. Qulaqcıq audio versiyaya qulaq asıram, eyni zamanda da kitabda da romanı gözle izləyirəm. Oxuduğum sətirləri başqa səsle eşidirəm. Çox maraqlı effekt alınır. Buna görə düşünürəm ki texnologiya kitabı, mütaliə verdiyini sıxışdırıb meydandan çıxara bilər.

E.Q. - Bir qədər də sizin "Yığış baş" hekayəsindəki jurnalistik obrazı, xəbər ovu haqqında danışaq. Ələ bu hekayə fonunda uzun illər jurnalistika sahəsində fəaliyyət göstərən və bu gün də bu fəaliyyətini davam etdirən Natiq Məmmədlinin müasir jurnalistikamızı haqqında düşüncələri oxucuları üçün də fikrimizə çox maraqlı olar.

N.M. - Mənim jurnalistikaya münasibətim yalnız bu hekayəmdə deyil, digər əsərlərimdə də əks olunub. Jurnalistika ələ bir fəaliyyət sahəsidir ki, bu texnologiya kimi daima yenilənir. Bizdə indi jurnalistik yalnız yaxşı qələmi olan adam anlayışını ifadə etmir. Jurnalist indi mükəmməl texnoloji biliklərə yiyələnmiş universal əşqərdir. Azərbaycan jurnalistləri də, xüsusən gənc nəsil də yeni trendləri çox tez mənimsəyirlər. Təbii ki, başqa sahələrdə olduğu kimi jurnalistikada da nəsilövrələri maraqlı toqquşmaları olur. Bunu da təbii qarşılayırıq. İstənilən halda söhbət insanların özünü ifadə etməsindən gedir. Kim özünü necə rahat ifadə edə bilirsə onun üçün imkan olmalıdır və bu imkanlar da var. Jurnalistin fərdi inkişafı, öz yolunu tapması onun özündən asılıdır.

vi, hətta böyük həcmdə romanlarımız var ki, əslində onlara həcm verən ələ publisistika. Bu baxımdan bu iki sahə bir-birini tamamlayır. Bu iki sahənin bir-birinə dəstəyi labüddür.

E.Q. - Ədəbiyyatın jurnalistikanın dəstəyində ehtiyacı var. Lakin bu gün jurnalistika ədəbi dünyamı deyil, şounu təbliğdə dəhə maraqlıdır.

N.M. - Ədəbiyyatda ağır fəlsəfi mövzulara müraciət olunur və bu da oxucular tərəfindən qəbul edilmir. Qəbul edilmir deyəndə yeni bu mövzular orta statistik oxucunun qavrayış səviyyəsinə xitab etmir. Müasir informasiya axınının təzyiqi altında əksintensializm düşüncəsindən irəli gələn ölüm və həyat haqqında fəlsəfi fikirləri oxuyub təhlil etmək oxucu üçün çox ağırdır. Məsələn, oxucu dəm əsərini oxuyur və aşkar konflikt axtırır. Müəllif əsaslandırır ki, burada konflikt daxili, gizli konflikt. Bu daxili konflikt müəllif və təpəndi üçün aşkar və maraqlıdır. Buna görə oxucuya fəlsəfi dəm əsərindən melodrama daha maraqlı gəlir. İndi məhsul olan bir sıra əsərlər beləliklə stilində qələmə alınır. Lakin biz buna əsaslanıb deyə bilmərik ki, Q.Q. Markesin "Gözənilən bir qatın tarixəsi" əsəri dedektivdir. Çünki yazıçı oxucunun rahat qavraya biləcəyi tərzli üslubuna qəvəmləndirir ki, əsər maraqlı olsun, sözlərin üzərinə yükləndirən ağır mənalara da oxucunun şüurlarına həkk olunsun. Bu baxımdan jurnalistikanın əyləncəli, yüngül mövzulara marağı onunla bağlıdır ki, sosial sifəti var. Yazıçı da buna görə rahat sənatsiye yazmaqda məhkumdur.

E.Q. - Natiq müəllim, adətən yazıçılar əsərlərində gizli yaxud aşkar şəkildə öz obrazlarını da yaradırlar. Bəs Natiq Məmmədli öz obrazını əsərlərinin stixiyasına daxil edibmi?